

5 шляхів подолання домашнього насильства

Домашнє насильство одна з ключових соціальних проблем, яка існує в Україні. Так вважають українські й міжнародні правозахисники, юристи, психологи. Довгий час, ця тема замовчувалася на національному рівні й вважалось, що домашнє насильство не потребує зовнішнього втручання. Однак часи, на щастя для багатьох, змінилися, як і пріоритети в цьому питанні. Тож нині в Україні впроваджуються та розробляються різноманітні механізми боротьби та протидії домашньому насильству.

Законодавство виділяє 4 види насильства:

фізичне (побої, штовхання, нанесення тілесних ушкоджень),

психічне (погрози, шантаж, приниження, навіть брудна лайка, яка наносить дискомфорт);

економічне (тотальний контроль за фінансами, коли інша особа не може впливати на формування бюджету, на те, куди кошти йдуть, контроль за особистими речами іншої особи, коли я не можу їх подарувати, заборона або примус працювати чи навчатися);

сексуальне - це примус до сексуальних відносин, які неприйнятні для іншої особи.

Шлях перший – не мовчати

«І кривдник, і мовчазний спостерігач обидва створюють небезпечне суспільство». Ці слова належать першому президенту ПАР Нельсону Манделі. Але не лише вони, сприяють тому, що винні не несуть покарання й продовжують вчиняти злочин. Щоденно в Україні фіксують близько 348 фактів домашнього насильства. Соціальний тиск настільки сильний, що багато жертв сприймають це насильство як невідворотне явище і просто його замовчують. Їх мовчанка – це сигнал для кривдника, який «легалізує» злочин і вказує на його безкарність. Чомусь інколи нам простіше заплющити очі та зробити вигляд, що нічого не відбувається, що все це нас не стосується і сімейна сварка – це нормально. І що потреба у тому, щоб сховати жінку з дитиною у безпечне місце, надати їм необхідну медичну, психологічну та правову допомогу – це завжди виключення з правил, а не загальна тенденція. Так ми себе заспокоюємо, і коло замикається. Його необхідно розімкнути. Мовчання рівнозначне злочину!

Шлях другий – знати про власні права та алгоритм дій

Дієвим способом запобігання є інформування кожної людини про її право на вільне від насильства життя, про невідворотність покарання за будь-яке насильство з моменту повідомлення про нього, про неприпустимість самоствердження через насильство над слабшими, про неприпустимість насильства над жінкою лише через те, що вона жінка, про неприпустимість насильства на очах у дітей, про неприпустимість замовчування насильства. Не існує конфіденційних заборон за фактами домашнього насильства! Для жінок, які потерпають від домашнього насильства, у кожній конкретній ситуації алгоритм дій може бути різним і він залежить від багатьох факторів, зокрема від того, наскільки ризикованою є ситуація для жінки та її дітей, від віку дітей, місця проживання тощо. Але у будь-якому випадку є декілька основних дій, які жінка може вчинити для захисту від насильства:

1. При можливості забезпечити собі та дитині безпечне місце перебування, наприклад, залишити житло, покликати сусідів чи родичів, закритися в кімнаті тощо. Після чого викликати поліцію.
2. Повідомте поліцію про вчинення насильства відносно себе, а також відносно дітей, якщо діти були свідками насильства. Це повідомлення може бути зроблене шляхом виклику поліції безпосередньо у момент вчинення насильства, або після того, коли ви знайдете безпечне місце і зможете викликати поліцію. Або можете написати заяву безпосередньо у відділенні поліції чи письмово заяву надіслати поштою.
3. За наявності тілесних ушкоджень (синці, подряпини і т.д.), навіть якщо вас били по голові і видимих тілесних ушкоджень нема, зазначайте про це у своїй заяві і одразу ж у цей день або на наступний, не чекаючи скерування поліції, звертайтеся у травмпункт і повідомляйте, що вас побив чоловік. Після написання заяви у поліцію призначається слідчий. Від нього ви можете отримати скерування на проходження експертизи з метою визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень.

4. Поліція, приїхавши на виклик, за наявності для цього підстав, може затримати кривдника максимум на 3 години, тому за цей час подбайте про власну безпеку та безпеку своїх дітей. Наприклад, ви можете покинути житло, якщо маєте таку можливість або можете вжити заходів, щоб не допустити кривдника до житла.
5. У випадку вчинення відносно вас сексуального насильства, зателефонуйте на 102 і повідомте про зґвалтування. Важливо, щоб ви дочекалися поліції, не милися та нічого не рухали у квартирі до моменту прибуття поліції, оскільки необхідно буде пройти медичну експертизу.
6. Якщо насильство відбувалося у присутності дітей або відносно них, у тому числі якщо це психологічне насильство, а саме образи, приниження, погрози, звинувачення тощо, напишіть заяву в службу у справах дітей.
7. Якщо ви вирішили розлучитися і припинити будь-які відносини із кривдником, зверніться до юриста з метою визначення подальших кроків. Наприклад, подання заяви про розірвання шлюбу, стягнення аліментів на утримання дітей, визначення місця проживання дітей, поділ майна тощо.
8. У ситуації домашнього насильства найчастіше страждають діти, оскільки відповідно до Сімейного кодексу України батько і мати мають рівні права щодо спілкування з дітьми, побачення з ними та проживання. Тому якщо насильство в сім'ї відбувалося у присутності дітей, внаслідок чого діти мають психологічні травми, ви маєте право не давати кривдникові бачитися та спілкуватися з дітьми, поки рішенням суду не буде визначено способу участі батька у вихованні дітей та призначено дні, години та визначено умови побачень. Відповідно до статті 159 Сімейного кодексу України суд має право вирішити, що побачення з дітьми може відбуватися лише у присутності третіх осіб, зокрема психолога, соціального працівника тощо. Якщо ви хочете захистити себе та дитину, то вам необхідно повідомляти про факти насильства відносно себе та дитини, оскільки в подальшому при вирішенні вищезазначених питань судом це враховується.
9. Звертайтеся за допомогою до [бюро безоплатної вторинної правової допомоги](#), яке є у нашому місті. Працівники бюро обізнані з проблемами домашнього насильства і можуть вам допомогти. Також ви можете звернутися до Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, які мають психологів та відповідних фахівців та володіють інформацією про наявність притулків для жінок у нашій області, або розглянуть можливість тимчасового переміщення вас у Центр соціально-психологічного допомоги.

Шлях третій – профілактика

Інформаційно-просвітницька, профілактична та методична робота щодо формування ненасильницьких моделей поведінки є надзвичайно важливою. Для результативності цього процесу необхідне розроблення і поширення превентивних заходів щодо попередження домашнього насильства; професійна підготовка фахівців, які працюють з дітьми та молоддю за програмами, що стосуються питань домашнього насильства; посилення захисту і підтримки дітей, які стали свідками насильства або жертвами насильства; вивчення масштабів домашнього насильства; зміцнення знань про ефективні засоби запобігання домашньому насильству

Одним із найважливіших напрямів профілактичної діяльності, спрямованої на протидію насильству є просвітницька робота серед дітей та молоді. Одним із важливих заходів профілактики насильства в освітньому середовищі є формування у здобувачів освіти умінь і навичок розвитку і підтримки здорових міжособистісних відносин. Для цього до освітнього плану закладу освіти необхідно включити програми, які навчають дітей навичкам керування своєю поведінкою, шанобливого ставлення до однолітків і дорослих, конструктивного вирішення конфліктів, самостійного прийняття рішень. Важливо, щоб у рамках таких програм також обговорювалися питання, пов'язані з сексуальним і репродуктивним здоров'ям і поведінкою. Подібні програми допомагають учням засвоювати загальнолюдські цінності, вчитися поважати права і гідність людини, гендерну рівність і різноманіття, формуватися як особистість, підвищувати самоповагу і зміцнювати самооцінку.

Шлях четвертий – впровадження кримінальної відповідальності

Закон № 2227-VIII про кримінальну відповідальність за домашнє насильство набув чинності 11 січня 2019 року. У законі зазначається, що домашнє насильство – це умисне систематичне фізичне, психологічне або економічне насильство щодо подружжя чи колишнього подружжя або когось іншого, з ким винний перебував у близьких стосунках. Наслідки такого поведіння – фізичні, психологічні страждання, розлади здоров'я, втрата працездатності, емоційна залежність, погіршення якості життя потерпілого.

Покарання – громадські роботи 150-240 годин або арешт до півроку, або обмеження волі до 5 років, або позбавлення волі до 2 років.

Якщо повнолітня людина вчинила домашнє насильство, разом із покаранням на строк до 3 місяців або довше їй можуть заборонити заходити до дому потерпілого; спілкуватися з дитиною (якщо насильство було спрямоване проти неї або скоєне в її присутності); наблизитися до дому, роботи чи інших місць, де буває потерпілий; писати повідомлення потерпілому тощо.

Злочину на ґрунті статевої приналежності було надано примітку “обставина, що обтяжує покарання”. Також обтяжуючі обставини має злочин, скоєний щодо подружжя, колишнього подружжя чи близького родича.

У законі уточнили визначення поняття “зґвалтування”- вчинення дій сексуального характеру, пов’язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням у тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи. Карається, як і раніше, позбавленням волі на строк 3-5 років.

Вчинення зґвалтування до подружжя чи колишнього подружжя або до особи у зв’язку з виконанням особою службового, професійного чи громадського обов’язку, або до вагітної жінки передбачає покарання на строк 5-10 років. Зґвалтування людини молодше 14 років карається тюремним строком на 8-15 років.

Будь-які насильницькі дії сексуального характеру, не пов’язані з проникненням у тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілого (сексуальне насильство) передбачають покарання у вигляді позбавлення волі до 5 років. Щодо особи молодше 14 років – 5-10 років тюрми.

Шлях п’ятий – зусилля місцевої влади та свідків насильства

Органи виконавчої влади та місцевого самоврядування повинні організовувати соціальні послуги, можуть їх замовляти, брати участь у підготовці фахівців, які будуть боротися з домашнім насильством і визначати, які спецслужби з підтримки постраждалих потрібні регіону, забезпечувати їхнє створення і роботу

Органи управління освіти повинні забезпечувати підготовку фахівців, які боротимуться з домашнім насильством, включити до навчальних програм питання запобігання та протидії домашньому насильству. Коли освітяни виявили факти домашнього насильства у дітей чи отримали про це заяви чи повідомлення, вони повинні повідомити про це службу у справах дітей та Нацполіцію не пізніше ніж за 1 добу, організувати роботу практичного психолога та / або соціального педагога з постраждалими дітьми.

Медики повинні повідомляти місцевій владі та Нацполіції про ушкодження, які пацієнт міг отримати через домашнє насильство.

А якщо такий пацієнт – дитина – лікарі повинні зателефонувати ще й у службу у справах дітей.

Якщо медик виявив ушкодження “кримінального характеру”, він повинен скерувати постраждалого на медобстеження. А у разі виявлення секс-ушкоджень – на ВІЛ-тестування.

Корисними можуть стати також номери телефонів «гарячих ліній»:

Національна гаряча лінія з питань запобігання домашнього насильства, торгівлею людьми та гендерної дискримінації 0-800-500-225, або з мобільного 116-111 вона працює цілодобово;

«Гаряча лінія» з питань запобігання домашньому насильству 1547;

Урядовий кол-центр 1545;

У разі необхідності також надається правова допомога, звертатись на гарячу лінію координаційного центру з питань безкоштовної правової допомоги – 0-800 213-103.

На гарячі лінії також можна звернутись до служб Болградського району:

Управління соціального захисту населення районної державної адміністрації	4-12-51
Болградський районний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	4-52-78
Служба у справах дітей районної державної адміністрації	4- 20-36
Болградське відділення поліції Ізмаїльського відділу поліції ГУНП в Одеській області	102
Мобільна бригада соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (створена при БРЦСССДМ)	0634633661

Управління соціального захисту
Болградської райдержадміністрації